

N:o 213.

Af herrar **L. Dahlstedt** och **G. A. E. Kronlund**, *i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, dels ock Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.*

Genom de till nu pågående Riksdag aflåtna nådiga propositionerna n:is 29 och 30 har Kongl. Maj:t afsett att ordna, bland annat, förhållandet mellan kronan och inmutare af mineralfyndighet å kronan tillhörig jord. Kongl. Maj:t har dervid förnyat sitt vid 1894 års riksdag gjorda förslag, att kronans jordegareandel skulle tillgodogöras genom upplåtelse till svenske män mot årlig afgift på viss tid.

Mot detta s. k. arrendesystem kunna emellertid, efter vår åsigt, befogade anmärkningar framställas.

Sålunda torde det till en början varda svårt eller måhända till och med omöjligt att bestämma en arrendeavgift, som utgör ett riktigt uttryck för en grufvas värde. Det torde knappast behöfva erinras, att grufföretag, på grund af den nyckfullhet, med hvilken malmfyndigheter uppträda, äro mera än andra företag förenade med risk. Våra mest kända grufvor lemna härpå de bästa exempel. En fyndighet kan synas lofvande i dagen och till ett visst djup, men sedermera alldeles upphöra eller förskjuta sig på sådant sätt, att brytningen icke längre med fördel kan bedrivas. Ett motsatt förhållande kan ega rum, då ett utmål på djupet visar både större förekomst och rikare malm, än hvad man efter malmens

blottande kunnat antaga. Ett arrende af en grufva är därför i de flesta fall ett äfventyrsaftal, på hvilket staten näppeligen bör inlåta sig; och på ett dylikt har staten helt visst större utsigt att göra förlust än vinst, då det med temligen stor säkerhet torde kunna förutsättas, att, vid den täflan i afgifvande af arrendeanbud, som det kongl. förslaget förutsätter, ingen anbudsgifvare är hågad att lemna högre anbud, än som kan anses betingas af det malmutbyte, han med största möjliga säkerhet kan beräkna.

Derigenom att, såsom i Kongl. Maj:ts förslag innefattas, dispositionsrätten till grufvans hälft inskränkes till viss tid, förminskas grufbrytarens kredit och försvåras alltså anskaffandet af de medel, som erfordras för grufhandteringens idkande i nödig omfattning. Då de grufföretag, hvilka kunna uppstå på den odisponerade kronomarken — fjellbygden — i regel anläggas på aflägsna punkter i öde trakter, måste ett dylikt företag ensamt för sig bära kostnaden för de kommunikationsmedel, som af företaget betingas. På grund häraf och då såväl arbetskrafter som lifsmedel och andra förnödenheter samt byggnadsmateriel äro väsentligt fördyrade på dylika arbetsplatser, erfordras för grufhandteringens igångsättande och fördelaktiga bedrivande betydande kapital, för hvilkas anskaffande en inskränkning i tiden för dispositionsrätten gifvetvis skulle verka hindrande.

Vid arrendets slut skulle arrendatorn icke erhålla ersättning för de arbeten för framtida brytning, som han bekostat. Detta innebär en orättvisa, som alls icke uppväges af den honom gifna företrädesrätten till förnyadt arrende. För en rationel grufbrytning måste dessa förarbeten ofta göras för en lång följd af år, ibland för en längre tidrymd än den i Kongl. Maj:ts nådiga proposition omförmälda maximiarrendetiden, 30 år. Följden af en dylik lagstiftning blefve helt säkert den, att arbetena under senare delen af en arrendeperiod bedrefves lamt eller inskränktes till s. k. rofbrytning.

Klart är att den omständigheten, att arrendatorn vid blifvande afträde icke egde någon fordringsrätt för verkställda förarbeten, byggnader o. s. v., i hög grad försvårade erhållandet af nödigt driftkapital.

Vill man att kronan skall tillgodogöra sig jordegareandelen, är onekligen en afgäld, lagd å den i en grufva brutna malmquantiteten, rättvisare än arrende. Dock möta stora svårigheter att redan från början bestämma afgäldens storlek. Såsom ofvan är antydt, kunna ett malm-

brytningsföretags framtidsutsigter icke på förhand uträknas. Afgälden å en grufva, som saknar kommunikationer, måste naturligtvis sättas lägre, än å en grufva, vid hvilken redan finnas moderna transportmedel. Om sedermera, efter det afgälden blifvit bestämd, jernväg opåräknadt och utan uppoffring från grufbrytarens sida drages förbi den förra grufvan, kan afgälden vid densamma befinnas för låg. Å andra sidan måste afgälden, om det nödiga driftkapitalet skall kunna erhållas, bestämmas en gång för alla för en och samma inmutning, så länge denna är gällande. Utsigten att en redan åsatt afgäld i en framtid kan komma att höjas skulle helt visst omöjliggöra månget grufföretag, hvars verksamhet eljest kunnat baseras på en vinst af måttlig storlek.

En afgäld in natura vore utan tvifvel den i princip bästa beskattningen. Men svårigheterna för ett noggrant bestämmande af brytningens storlek i en grufva äro så stora, att tanken på ett sådant afgäldssystem vid närmare undersökning torde bära öfvergifvas. Det skulle förutsätta — då ju all statskontroll måste vara noggrann och effektiv — att den för hvarje dag brutna malmquantiteten uträknades och bestämdes antingen till vikt eller till rymd, hvilket icke låter sig praktiskt genomföra. Och äfven om staten skulle försöka sig på en dylik kontroll, skulle denna medföra så stora kostnader, att dessa näppeligen uppvägs af de fördelar, staten skulle hafva af systemet.

Af alla de uppgjorda förslagen till lösning af denna fråga förefaller oss det bästa vara det, som framstälts af kongl. kommerskollegium i dess underdåniga yttrande den 15 juni 1893. Enligt detta förslag skulle afgälden utgå å den verkliga vinst, som af ett grufföretag faller. Förslaget eger alltså ett afgjordt företräde framför de andra derutinnan, att det afser att undanröjda faran deraf, att staten skulle beskatta en affär, som till äfventyrs ginge med förlust, eller att den enskilde skulle, med användande af statens jordegareandel, göra en oskäligen vinst på statens bekostnad. Svårigheterna att rätt bedöma storleken af denna vinst synas oss visserligen stora, men långt ifrån öfverstigliga.

Beträffande afgäldens storlek anse vi denna bära bestämmas icke, såsom kommerskollegium föreslagit, till 25 procent, utan till 20 procent af den årsvinst, som å grufrörelsen må uppstå, sedan sex procent ränta å deri nedlagdt kapital afräknats.

De närmare bestämmelserna om grunden för afgäldens beräkning och om sättet för dess utgörande torde bära meddelas af Konungen.

På grund af hvad vi ofvan anført, få vi vördsamt hemställa,

att Kongl. Maj:ts nådiga proposition af den 22 januari 1898 om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva samt Kongl. Maj:ts nådiga proposition af samma dag med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884, i hvad propositionen afser ändring af § 65 i bemälda nådiga stadga, icke måtte vinna Riksdagens bifall, samt att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 17 och 22 i samma nådiga stadga och det erforderliga öfvergångsstadgandet må erhålla följande lydelse:

§ 17.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å annan kronojord tillkomme jordegareandelen inmutaren, dock att denne skall vara pligtig att af den årsvinst, som af grufvörelsen må uppstå, sedan å deri nedlagdt kapital afräknats sex procent årlig ränta, till kronan erlægga tjugo procent i afgäld.

Närmare bestämmelser om grunden för afgäldens beräkning och om sättet för dess utgörande meddelas af Konungen.

§ 22.

1 mom. Ansökning om utmål skall ske skriftligen och deri uppgifvas till namn och hemvist den eller de jordegare, på hvilkas mark utmålet kan komma att läggas; och vare bergmästaren skyldig att, så fort

ske kan och tjenlig årstid är för handen, den sökta utmålsläggningen på stället företaga.

2 mom. Kostnaden för utmålsförrättningen skall gäldas af grufvegaren; och vare sökanden pliktig att, der bergmästaren det fordrar, denna kostnad inom förelagd tid förskjuta, vid äfventyr, om den tid försittes, att ansökningen icke anses hafva inkommit tidigare, än förskottet sedermera erlägges, hvilken påföljd bör i föreläggandet intagas.

Öfvergångsstadgande.

Har någon förr än denna lag trädt i kraft förvärfvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogenhet för honom att njuta jordegarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag i hvad den afser 17 § grufvestadgan ej ega tillämpning emot den, som före dess trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 är sagdt.

Om remiss till lagutskottet anhålles; och behagade utskottet vidtaga de förändringar, hvilka för vinnande af förslaget syftemål må anses nödiga.

Stockholm den 19 februari 1898.

L. Dahlstedt.

Georg Kronlund.